

רשימות

בפרשת השבוע

יום הכיפורים

שמות פרק ל' פסוק ל"ד

וחלבנה

רש"י: בושם שריחו רע, ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו, שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניתינו ותפילתינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו [כריתות ו:].

פירוש: שכמו שהחלבנה כשהוא לבד הוא ריח רע, וכשהוא ביחד עם הסממנים האחרים הוא הופך לריח טוב, כמו כן עלינו לצרף לתפילתינו את פושעי ישראל, ואז יתקבלו התפילות [זה המקור שאומרים בליל יום הכיפורים "אנו מתירים להתפלל עם העבריינים", ראבי"ה יומא תקכח] ויש להסביר שלא רק בגלל שהחלבנה בטל באחרים, ואין מריחים אותו יותר, אלא י"ל יותר מזה, שהריח הרע בצירוף הבשמים האחרים, נהפך בעצמו ומשתנה לריח טוב בגלל הצירוף, וכמו כן הפושע מישראל נהפך לריח טוב, כשהוא בא להצטרף למנין בתענית ובתפילה, כיון שהקב"ה שמח שכל הסוגים בעם ישראל מתפללים אליו ביחד, כיון שהפושע מושפע לטובה מסביבותיו ומתחזק על ידי הסובב אותו בתפילה, וכן בגלל התענית.

והוא חידוש שאפשר לצרף אותם איתנו, ולולי הפסוק והדרשה הזאת היינו אומרים שאין לצרף עמנו את פושעי ישראל לתפילתנו, כי הרי מצינו שאפילו להסב לאכילה עם אנשים שאינם מהוגנים, אנשי ירושלים לא היו מסיבים איתם. [ועיין לעיל פרק י"ח פסוק י"ב מה שכתבנו בזה].

דבר דומה מצינו במדרש על חג הסוכות [ויקרא רבה ל, יא] וכך נאמר שם "דבר אחר פרי עץ הדר אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש ביניהם שיש בהם תורה ואין ביניהם מעשים טובים, ענף עץ עבות אלו ישראל מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש ביניהם שיש בהם מעשים טובים ואין ביניהם תורה, ערבי נחל אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש ביניהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו".

יש בנותן טעם להביא את דברי הפייט [בסילוק ליום הראשון לחג הראשון של סוכות] ששם הדברים מובאים בתוספת דברים, וז"ל "וכמו בעץ הדר ריח וטעם, כן בעם זו בעלי מצות ודת נועם, וכמו בכף תומר טעם ולא ריח, כן בעם זו בעלי מצות בלא דת ריח, וכמו בעבות ריח וטעם מר, כן בינימו הוגי דת וחכם מר, וכמו ערבה בלא טעם וריח, כן בינימו עקשים אטומים מלהריח, וכמו עץ פרי עלי סרק מחפים, כן ישרים עלי רשעים מחופפים, וכמו הם אגודים אלה באלה, כן תלויים אלה באלה, למשוך אלה את אלה, ולכפר אלה על אלה".

ודע שאף על פי שאמרנו שמתפללין עם פושעי ישראל, אך לא יעמוד ליד אדם רשע בתפילה, שכן מצינו בספר חסידים [תש"ע] ז"ל "צריך אדם שהוא ירא שמים כשמתפלל לא יעמוד ולא ישב בתפילה אצל אדם רשע מפני שכשעומד אדם רשע בתפילה יהרהר הרהורים רעים ושכינה מתרחקת ממנו", עיי"ש. [אולי מדבר שהוא רוצה להתפלל אך הרשע אינו מתפלל, אך אם גם הרשע מתפלל על זה נאמר הדרשה של החלבנה שמותר להתפלל אצלו].

ויקרא פרק י"ח פסוק ג'

כמעשה ארץ מצרים

רש"י: מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו בו ישראל, מקולקל מן הכל.

פרשה זו של עריות נקראת במנחה של יום הכיפורים, נשאלת השאלה מדוע תקנו לנו חז"ל לקרוא פרשה זו ביום הכיפורים, הרי אנו כל כך רחוקים מדברים אלו, ובמיוחד ביום שבו אנו צמים ומתנהגים כמו מלאכים ועושים תשובה?

י"ל שחז"ל באים ללמדנו, את חוזק השפעת הסביבה על האדם, ואפילו שאנו כל כך רחוקים מדברים אלו, אך כיון שהיינו בכאלה מקומות וגם נתגורר בכאלה מקומות, יש להזהר מאוד מהשפעת הסביבה, שהיא השפעה מאוד חזקה, ואפילו בזמן שנראה שאנו מאוד רחוקים ממעשים אלו, דוגמת יום כיפור שאנו מאוד רחוקים מדברים אלו, גם אז יש להתרחק מדברים אלו.

ענין זה מצינו כבר בתוס' בגמרא מגילה [לא]. בד"ה במנחה ז"ל "לפי שהנשים מקושטות בשביל כבוד היום, לפיכך צריך להזכירם שלא יכשלו בהן", עיי"ש עוד הסבר, לכן ביום כפור במנחה קוראים פרשת עריות.

וקשה על זה שהרי מתקשטות בכל יו"ט, ולא מצינו שאז קוראים פרשת עריות?

י"ל שבשאר ימים טובים שכיון שעסוקות בהכנת מאכלים לכבוד יו"ט ועסוקים באוכל ופחות בלבוש, וגם האנשים עסוקים הרבה באוכל שהרי י"א שחציו לכם, ממילא יש פחות חשש שיכשלו לכן לא תקנו קריאה זו. [אך כיון שקיים חשש זה תקנו את צום בה"ב אחרי היו"ט, עיין בתוספות קידושין פא. ד"ה סקבא], מה שאין כן ביום כיפור שאין מתעסקים באוכל אבל לעומת זאת כן מתלבשים ומתקשטים, לכן אז יש יותר חשש שיכשלו בהן. [ובשאר תעניות אמנם צמים אך הם לא יו"ט ולכן לא מתקשטים ואין חשש מיוחד שיכשלו, משא"כ ביום כיפור חששו, ולא אמרו לנשים שלא יתקשטו, כיון שהוא טבעם, אלא תקנו לאנשים שיקראו בפרשת עריות ויתחזקו].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com